

kočevskemu, ribniškemu, velikolaškemu in ljubljanskemu dana predplačila v znesku 13989 gold. 83 kr. vračati, oziroma koliko na deželni zaklad prevzeti pod naslovom subvencije. 5. Turjaško cesto naj na dalje oskrbuje deželni odbor neposredno, ter naj zadevne stroške predplačuje deželni zaklad. 6. Preložitev ceste čez hrib Bonco naj se izvrši. 7. Cesta med Krko in Mlačevem naj se preloži, vzdrževalne stroške za krško cesto naj predplačuje deželni zaklad. 8. Cestni odbor žužemberški naj se pozivlja, da predloži operat za preložitev ceste od Smuka do Lašč. 9. Skrbeti je za to, da se cesta od Hajka skozi Dobliče v Črnomelj dodela, v kateri namen naj deželni zaklad 3300 gld. predplačila dá. 10. Pritiskati je na to, da se dovozna cesta h kolodvoru na Dovjem dodela. 11. Konečno naj deželni odbor pretresava, kako denarstveno gospodarstvo cestnih odborov natanko nadzorovati in ali ne bi kazalo, račune vsako leto predlagati deželnemu odboru v pregled.

Vitez Savinscheg nasvetuje, naj se deželnemu odboru nalaga, da v prihodnji sesiji poroča o obravnavi zastran zgradbe mostú čez Vinico. — Poslanec Navratil prav živo priporoča ta most, za katerega Kranjska ne bode več imela dati ko 14.000 gold., vse drugo plača Hrvaška, most pa je silno potreben in posebno koristen za to, ker bi pot na Hrvaško zdatno skrajšal. — Potem Savinschegov predlog obveljá.

Poslanec Detelja predlaga v imenu gospodarskega odseka sledeče: 1. Nastavljenje c. k. gozdnega komisarja za Gorenjsko in c. kr. gozdnega pristava za Notranjsko se radovoljno na znanje jemlje, ob enem pa se prosi c. k. deželna vlada, da bi blagovolila zaradi praktične izvršitve gozdnih postav na Kranjskem z vsemi močmi delati na to, da bi omenjena le začasno postavljena gozdna uradnika deželi za trdno ostala, in da bi se postavil tudi za Dolenjsko c. kr. gozdni komisar. 2. C. k. vlada naj se naprosi, da bi se najmanjše brigala za novo pogozdovanje in v ta namen še dalje, kakor se je to do zdaj hvalevredno godilo, sadike iz državne drevesnice občinam, pa tudi posameznim gospodarjem brezplačno dajala, posebno pa za pospeševanje pogozdovanja od c. k. ministerstva poljedelstva zadobila zadosti podpore v denarji za darila gospodarjem, za obširne, dobro dovršene umne zasade gozdov, pri čemer bi se imelo ozirati vzlasti na one kraje, ki so po svoji legi, zemlji in klimatičnih razmerah večidel navezani le na gozde. 3. Deželnemu odboru se naroča, skrbno baviti se z zadevo zboljšanja, oziroma pogozdenja kraških goličav na Notranjskem, in o tem prihodnjemu deželnemu zboru podati svoje nasvete. 4. C. k. deželna vlada naj se naprosi, še dva okrajna živinozdravnika, enega v Črnomlji, drugega na Krškem nastaviti. Ako bi se živinozdravnika ne nastavljal v Črnomlji, naj vlada prestavi živinozdravnika iz Novomesta v Črnomelj. — Posl. Robič obrača pozornost vlade na c. k. gozdarje, ki se preveč vtikajo v gospodarske zadeve s pašniki in planinami, zlasti na Gorenjskem, in ki, kjer najdejo z gozdom zaraščene prostore, zahtevajo, da se ž njimi ravna po gozdni postavi, akoravno so ti prostori v katastru vpisani kot pašniki in planine. S tem se živinorejcem pašna pravica krati; kmetje, posebno živinorejci na Gorenjskem pa brez pašnikov živeti ne morejo. Kedar toraj gozdarji na takih prostorih najdejo kak mlad les posekan, tožijo sosesko pri glavarstvu, namestu, da bi jo pohvalili, ker na svojih pašnikih tudi gozdno drevje goji. Konečno govornik navaja in razlaga slučaj, ko je občina Gojzd prav neopravičeno imela velike sitnosti in nepotrebne stroške. — Vitez Vesteneck nasvetuje, naj bi občine nastavile gozdarske nadzornike in naj

se primorajo drevesnice napraviti. — Gospod c. kr. deželni predsednik Winkler pravi, da mu razmere, kakor mu jih je poslanec Robič navajal, niso znane, mogoče pa je le, da se je občinam storila krivica; gledé Vesteneckovega predloga pa izreče misel, da občine sedanje bodo težko v stanu, gozdarske nadzornike nastaviti. — Poslanec dr. Poklukar razjasnuje, da se na Gorenjskem prepriča suče za to, kaj je in mora biti pašnik, kaj gozd; posestniki skušajo se pašnih servitut otresti ter pašnik v ta namen pogozdé, s tem pa živinorejcem kratijo pašne pravice, naj bi vlada čuvala nad tem, da se živinorejcem ne stori krivica. — Poslanec Navratil izreče željo, naj bi se živinozdravnik nastavljal v Črnomlji ali vsaj v Metliki. — Poslanec Pakiž pa dokazuje, kako potreben je živinozdravnik tudi v Kočevji. — Poročevalec Detelja ugovarja Vesteneckovemu predlogu povdarjaje, da je gozdna postava državna postava, da je toraj dolžnost države, za izvršitev te postave, toraj tudi za nameščenje gozdnih nadzornikov skrbeti. — Pri glasovanju se sprejmo vsi predlogi.

Konečno deželni glavar objavlja žalostno vest, da je poprejšnji deželni predsednik kranjski, sedaj c. k. namestnik moravski vitez Kallina ravnokar umrl. Zbornica se v znamenje sočutja vzdigne ter sklene vdovi rajncega izreči sožalovanje po telegrafičnem potu.

Šolske stvari.

Letošnja šolska letina.

Gimnazija in realka goriška.

V Gorici 9. avg. — Pred seboj imam letnika naših srednjih šol. Gimnazijski (30.) „Jahresbericht“ ima na čelu dvoje učenih sestavkov: „Miscellanea critica“ spis, prof. Adolf Baar in „Der iambische Hendekasyllabus in kretischen Volksliedern“, spis, prof. dr. Luber. Profesorjev in učiteljev je imel gimnazij 13 z direktorjem vred, suplente 3. I. razred je bil razdeljen po narodnosti. V materinem jeziku se je učilo verstvo v 1. in 2. razredu in materinščina po vseh razredih; toda so bili v 4 viših razredih dijaki 2 razredov združeni v en tečaj. [Prihodnje leto pa ne bo več tako, ampak bode imel vsak razred za-se svoji 2 uri slovenščine (o. italijanščine)]. Za deželna jezika sta bila tudi 2 tečaja za Neslovence in Neitalijane. Ta tečaja sta uravnana tako, da je eno leto 1. (to je, začetni) tečaj, drugo leto pa 2. — Slovenski tečaj za Neslovence je bil to leto samo v 1. semestru (v 2. ni bilo učencev). — O začetku leta je bilo učencev 370, konec leta 342; slov.-nemška pripravljavnica je štela od začetka 41, h koncu 39 učencev. Slovencev je na gimnaziji 162, Italijanov 135, Nemcev 44 (prav za prav le 24). Za maturitarno preskušnjo se je bilo oglasilo 18 rednih in 2 privatna dijaka. Eden je bil zavrnen vsled slabe pismene preskušnje, izmed ostalih sta za odlično zrelo spoznana 2, padla za 6 mesecev sta 2, za 1 leto 1, vsi drugi so „zreli“ — razen 1 (privatnika), ki je zbolel med ustm. preskušnjo. *) — Više realke (20.) „Jahresbericht“ ima na čelu dolg spis prof. Plohl-na „Reinmar von Hagenau, — seine Dichtung und sein Verhältniss zu Walther von der Vogelweide“. Profesorjev in učiteljev je 13 in 1 suplent. Verstvo se je učilo v prvih 2 razredih v maternem jeziku; v 3 viših razredih se uči verstvo samo po eno uro na teden. Za deželna jezika so odločene: v

*) Dne 3. t. m. je bil tudi gosp. namestnik baron De Pretis pri maturi.

1., 3. in 4. razredu 4 ure na teden, v 2. in 5. razredu 3 ure, v 6. in 7. razredu 2 uri; poslednja 2 razreda sta združena. Po narodnosti je štela realka 26 Slovencev, 185 Italijanov in 39 Nemcev, skup 250 učencev; všteti je pa tudi 93 učencev pripravljencev, ki so — razen 7 — vsi Italijani. Pripravljalnica je bila razdeljena na 2 paralelki. Za zrelostno preskušnjo se je oglasilo 11 sedmošolcev. — Ker sem pri šolstvu, naj dodam še nekaj. Tukajšnji Nemci nam večkrat očitajo, da za nemške profesorje ne maramo. Maramo in ne maramo, kakor hočete. Preteklo soboto je zapustil Gorico eden, za katerega smo marali. Dr. Alojzij Luber je bil 6 let tukaj in se je znal mladini, kolegom in občinstvu prikupiti tako, da ga bomo težko pogrešali. Gosp. Luber je izvrsten učenjak in učitelj. Učil je na tukajšnjem gimnaziju nemško literaturo ne le strokovnjaško-temeljito in mikavno, temuč tako, da je mladino — ne „aufklärer“ — ampak resnično izobraževal in blažil. Vérski element mu ni bil ovira učnosti; spuščal se je rad v vérske studije sam za-se, pa vpletal primerne take reči tudi v svoja razlaganja, dobro vedoč, da se mu je videlo, da je prišel v Gorico učiti, ne germanizovat Šola, knjige, znanstvo — to je bila vsa njegova politika. Take nemške profesorje častimo in spoštujemo; blagor učilišču, ki jih ima!

Slovensko slovstvo.

* Avgusta meseca 18. dan. Na slavo rojstvenemu dnevu Nj. veličanstva cesarja Franca Jožefa I. Sestavil Ivan Tomšič, učitelj na c. kr. vadnici v Ljubljani. Na Dunaji, natisnil in založil Karol Rauch. — Ta knjižica, posebno namenjena slovenski šolski mladini, v prostih in kratkih črticah pa v gladkem slovenskem jeziku opisuje življenje presvitlega našega cesarja Franca Jožefa. Odlikuje se pa mična ta knjižica z lepimi podobami. Prva predočuje cesarsko obitelj, druga cesarja samega, tretja očeta cesarjevega, četrta mater njegovo, peta grofa Radeckega, šesta nadvojvodo Albrehta in sedma pa princezinja Štefanijo, zaročeno s cesarjevičem Rudolfom. Knjižica, kateri cena je le 12 krajc. (10 iztisov se dobi celó le za 1 gold.) je zato posebno pripravna za šolska darila. Dobiva se po poštnih nakaznicah ali pa s poštnim povzetjem pod napisom: Carl Rauch, Buchdruckerei in Wien, VI. Hornbostelgasse 4.

Praznik sv. Cirila in Metodija na Dunaji.

Pismo G. Galagana J. S. Aksakovu.

(Dalje.)

Nazadnje iskano bilo je najdeno. Nekoliko pred 11. uro sem uže bil v frančiškanski cerkvi. Tukaj sem našel tudi tiho mašo; cerkev je bila polna pobožnih, največ ženskih, ki so po znaku zvončka poklekovale, vstajale in molitev šepetale. Oziram se — a nikoga iz Slavjanov ne vidim, nič slavjanskega! Uže sem začel obupovati; grem spet iz cerkve in — gledi! pred cerkvijo stoji grupa mladenčev, govorečih v nekem slavjanskem narečju. To so bili vljudni študentje, Dalmatinci in Hrvatje, večidel velike in lepe postave. Vprašal sem jih, kakošne vere so oni. „Wir sind religionsfrei“, je odgovoril eden iz njih, „mi nimamo nikake vere, razven politične“. Znana vera! — sem si mislil, in fraza tudi ne nova. Eden iz njih, po obleki soditi, bolj reven od drugih, je pripovzdignil klobučič ter rekel, da on je iz Zadra rodóm, a vere da je grške, to je, pravoslavne. O tem, kaj bode v cerkvi, oni, kakor se mi je zdelo,

so malo vedeli in malo se za cerkev pečali. Skoro potem so začeli po grupah pomikati se k nam Čehi, Slovaki, Srbi, Bolgari in nazadnje Rusi (iz Galicije in Bukovine), na katere so mi drugi študentje pokazali kot na moje soplemenike. Teh je bilo manj kakor drugih. Iz njih mladenec Dudikovič in uže bolj možati g. Gregorij Ivanovič Kupčanko iz Bukovine sta me počestila s svojimi vizitnimi kartočkami, za katere sta prejela mojo. Na kartočki Kupčankovi sem čital, da on je izdatelj in redaktor „Ruske korespondencije“. Čehi in Rusi so mi razložili, da izbrali so cerkev frančiškansko zato, ker ta mniški red je bolj liberalen kakor drugi; dalje da služba Božja bo vsa v slavjanskem jeziku, privoljenje da so težko dobili, dolgo da so morali potezati se in prositi, nazadnje da je mladi duhovnik, katoličan iz Dalmacije, prosil privoljenja svojega episkopa, kateri se je dolgo premišljeval, nazadnje pa, podpiran po avstrijski vladi, je za zdaj dal privoljenje.

Šli smo v cerkev; na koru vstrec orgelj so stali slavjanski pevci pod vodstvom, se vé, českega pevodje. V cerkvi se je zbralo jako mnogo ljudi, največ mladenčev, ki so napolnili ves prostor po sredi cerkve kakor tudi prostore pred majhnimi altarji.

Čez nekoliko minut so stopili iz zakristije trije duhovniki pred altar, izmed katerih glavni je bil mlad Dalmatinec. Po ritualnem poklekovanji, ki se je nekolikokrat ponovilo, se je obrnil duhovnik k narodu ter je zapel po katoliškem napevu: „Gospodj s vami“, kor mu je odpel po našem rusko-cerkvenem napevu: „I so duhom tvojim“. Tako se je začela služba Božja po slavjanski, to je, rimsko-katoliška maša z vsem tistim skrajšanjem in udobnimi spremembami, katere delati je mogoče pri molitvosloviji v tujem, narodu nerazumljivem jeziku; al tako skrajšanje postaja čudno in prečudno v narodnem jeziku. Tako na pr. po blagoslovljenji, mesto naše ekstenije, so se začele molitve tihe, nerazumljive pobožnim. Med temi molitvami je kor neprenehljivo pel „Gospodj pomiluj“ po vseh raznoobraznih notnih napevih, kakoršne koli so mogli gospodje pevci prejeti iz Rusije. Po tihi molitvi je duhovnik spet blagoslovil narod in kor mu je spet odgovoril kakor prvokrat, a potem je organist zaorglal nekoliko akordov. Razlagali so mi (pa to menda ni resnično), da služba Božja ni bila privoljena brez orgljanja, privolili da so jo le s tem pogojem, da se bo orglalo nekoliko akordov če prav brez petja. Ko so poigrali na orglah nekoliko rulad, je kor s posebno slovesnostjo zapel prelepi koncert Bertujanskega: „Slava v višavah Bogu i na zemlji mir“. Ko so končali koncert Bertujanskega, je duhovnik zapel „Pomolimse“, kor mu je odpel: „Gospodj pomiluj“, in potem so se začele molitve po katoliškem napevu; besed prav nič ni bilo mogoče razumeti, a vendar so bile cerkvenoslavjanske. Prav tako je bilo tudi s čitanjem apostola (epistole) in evangelija, pri katerem sem komaj razložil besede „bratje“ in pa „vo vreme ono“. Tak vpliv ima napev na sluh. Tako se je nadaljevala vsa služba Božja. „Veruju“ so spet peli koncertno in, se vé, da s „filioque“. (Dal. prih.)

Narodne stvari.

O jezikovnih zadevah v 17. stoletji.

Spisal P. pl. Radics.

Kako so uže pred 200 leti skušali potrebčinam slovenskega naroda zaradi njegovega jezika ustrezati, našel sem nov dokaz v arhivu staročastitega benediktinskega samostana v Št. Pavlu na Koroškem, ki hra-